

Državno Natjecanje iz povijesti

29. travnja 2021.

Skupina 3: III. gimnazije

zaporka

--

(peteroznamenasti broj i riječ)

broj bodova:

87

Upute natjecateljima **koji ispit rješavaju na stolu**

- 1. Ispit se sastoji od 25 pitanja i rješavaš ga 90 minuta.**
- Prije rješavanja ispita trebaš pažljivo i pravopisno točno ispuniti listić sa zaporkom.
- Nakon što ispuniš listić sa zaporkom, spremi ga u kovertu.
- Istu zaporku s listića napiši i na prvu stranicu ispita.
- Ispitne zadatke i upute u zadatku pažljivo pročitaj.
- Rješenja upisuj na predviđena mjesta u ispitu. Ispit pišeš plavom ili crnom kemijskom olovkom.
- Ispit pišeš isključivo pisanim slovima, ne tiskanim. Pišeš čitko. Nečitki odgovori bodovat će se s 0 bodova.
- Osobna imena i prezimena te geografska imena pišeš izvorno prema udžbenicima odobrenim od MZO-a u školskoj godini 2020/2021.
- 9. Koristi list za koncept tijekom rješavanja ispita, jer jedanput napisan odgovor u ispitu više nije dopušteno prepravljati. Odgovori u konceptu se ne vrednuju.**
- Nakon završetka pisanja, ispit predaj članu Državnoga povjerenstva.
- Nakon objave privremene ljestvice poretka imaš pravo uvida u ispit i pravo na pisanu žalbu.

Želimo ti uspjeh na Natjecanju!

Državno povjerenstvo:

1. _____

(predsjednik Državnoga povjerenstva)

2. _____

(član Državnoga povjerenstva)

3. _____

(član Državnoga povjerenstva)

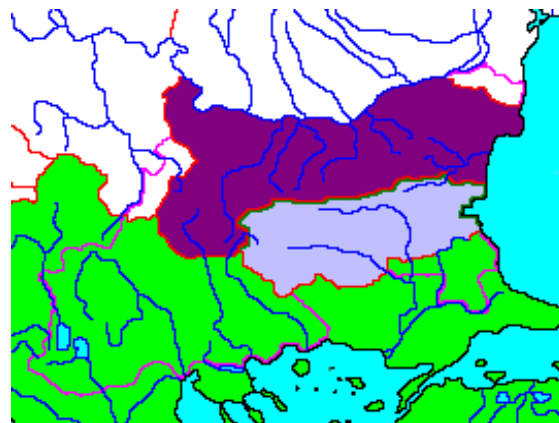
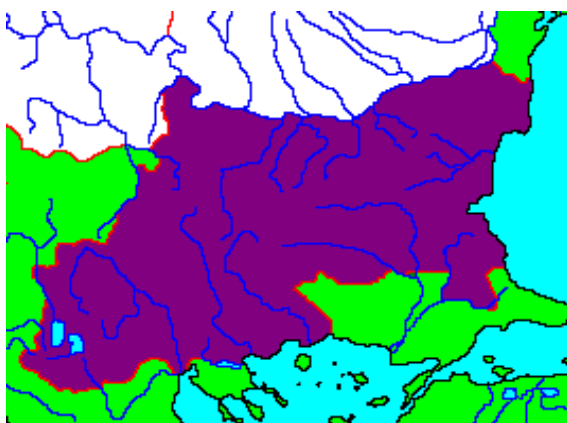
1. Usporedi i spoji parove.

Upiši slovo ispred imena grada iz desnog stupca na odgovarajuću crtu ispred broja stanovnika hrvatskih gradova 1910. godine u lijevom stupcu.

	8
--	---

_____ 13.659 stanovnika	a) Zagreb
_____ 28.505 stanovnika	b) Pula
_____ 18.077 stanovnika	c) Osijek
_____ 74.703 stanovnika	d) Rijeka
_____ 34.199 stanovnika	e) Split
_____ 59.498 stanovnika	f) Zadar
_____ 21.407 stanovnika	g) Varaždin
_____ 12.149 stanovnika	h) Šibenik

2. Promotri granice Bugarske prije i poslije 1878. godine na zemljovidima.

Odgovori na pitanja.

2.1. Kako se zove velika sila pod čijim je utjecajem trebala biti proširena Bugarska koja je bila predviđena mirom u San Stefanu prije 1878. godine?

	1
--	---

2.2. Kako se zvala druga bugarska država koja je, u skladu s odlukama Berlinskog kongresa, postojala u susjedstvu Kneževine Bugarske poslije 1878. godine?

	1
--	---

**3. Kolonizacija Afrike ogledni je
primjer kolonijalizma u drugoj polovici 19. i na početku 20. stoljeća.
Odgovori na pitanja.**

3.1. Koje su dvije afričke države u drugoj polovici 19. i na početku 20. stoljeća jedine sačuvala neovisnost? _____ i _____.

	2
--	---

3.2. Nabroji sedam europskih država koje su u drugoj polovici 19. i na početku 20. stoljeća kolonizirale Afriku.

1. _____ 2. _____ 3. _____
4. _____ 5. _____ 6. _____
7. _____

	7
--	---

4. U doba modernih nacija i nacionalnih integracija hrvatske zemlje našle su se u kontekstu političkih ideologija i koncepcija preustroja Habsburške Monarhije.

Zaokruži slovo ispred tri točne tvrdnje.

	3
--	---

- a) Trgovačko-obrtnička komora u Zagrebu osnovana je u doba neoapsolutizma.
b) Na čelo Križevačke županije poslije obnove ustavnosti došao je Ivan Kukuljević.
c) Ladislav Pejačević je 1880. odstupio s banske dužnosti.
d) U vrijeme Khuena Héderváryja promovirana je ideja slavonske zasebnosti.
e) Marija Jurić-Zagorka je uređivala list *Obzor*.

5. U 19. stoljeću došlo je do uzleta znanosti, a veliki znanstvenici mijenjali su svijet.

Zaokruži slovo ispred tri točne tvrdnje.

	3
--	---

- a) Frane Bulić isticao se kao istraživač antičkih i ranokršćanskih spomenika.
b) Dragutin Gorjanović Kramberger iskopavao je na Hušnjakovu brdu pokraj Koprivnice.
c) Sigmund Freud smatra se utemeljiteljem psihoanalize.
d) Dobitnica dviju Nobelovih nagrada bila je Marie Curie.
e) Oton Kučera je formulom $E = mc^2$ objasnio vezu mase i energije.

6. Objasni karakteristike političkih doktrina i koncepcija preustroja Habsburške Monarhije.

Dualizam:

_____	3
_____	
_____	

Trijalizam:

_____	3
_____	
_____	

7. Modernizacija i demografski rast utjecali su na urbanizaciju, migracije, radnički pokret, borbu za opće muško pravo glasa i jednakopravnost žena kao i druge pojave u razvoju društva u svijetu u drugoj polovici 19. i na početku 20. stoljeća.

2

Poveži imena osoba s odgovarajućom društvenom koncepcijom tako što ćeš u redak u stupcu s lijeve strane upisati odgovarajuće slovo s desne strane.

_____ H. Spencer

_____ W. G. Sumner

_____ C. Fourier

_____ F. N. Babeuf

A   Socijalni darvinizam

B   Utopijski socijalizam

8. U kolonijalnim i imperijalnim politikama velike sile su uvidjele svoju misiju širenja civilizacije i kulture.

Odgovori na pitanja.

1

- 8.1. Koji je jezik dugo vremena u povijesti zauzimao vodeće mjesto među društvenim elitama Europe i svijeta?

_____

- 8.2. Koji se jezik tijekom 19. stoljeća nametnuo i postupno zamijenio postojeći u upotrebi?

_____

1
---

9. Prvom svjetskom ratu prethodile su međunarodne krize i lokalni ratovi. Uz pomoć Slike 1. i Slike 2. riješi zadatke.

Slika 1. Novinska naslovnica (Wikipedia)

Slika 2. Spomen-medalja (Wikipedia)

Zaokruži točan odgovor.

9.1. Na što se odnose slike 1. i 2. :

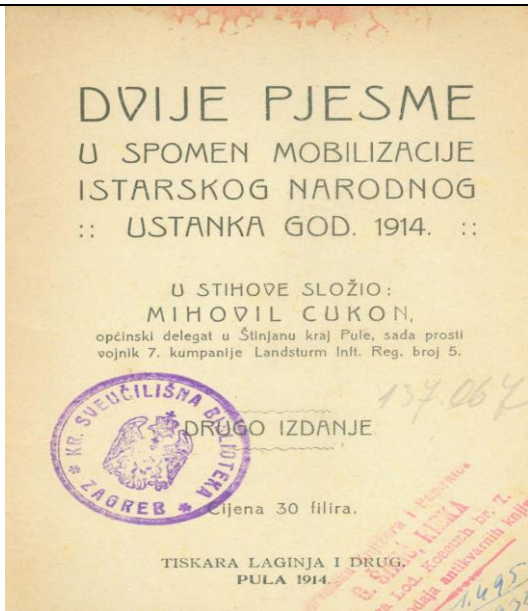
- a) Marokanske krize   b) Aneksijska kriza   c) Libijski rat   d) Balkanski ratovi

	1
--	---

9.2. Koji je događaj bio povod sukobu prikazanom na Slici 1.?

	1
--	---

10. Pogledaj sliku. Pročitaj tekst.

	<p>U ljeto 1914. dignuti su na oružje vojni obveznici carske i kraljevske zajedničke vojske i ratne mornarice, domobranstva u ugarsko-hrvatskoj ili zemaljske obrane u austrijskoj polovici Austro-Ugarske te pučkog (narodnog) ustanka ili posljednje obrane u slučaju rata iz redova vojnih obveznika starijih godišta. Prvi mobilizirani vojnici koji su krenuli na bojište ispraćeni su ponegdje ovacijama i cvijećem. Smatralo se da će ratni obračun trajati kratko i završiti blistavom pobjedom, a vojnici su vjerovali da će se do Božića vratiti kući kao junaci. Dogodilo se suprotno: međusobni obračun velikih sila i njihovih satelita pretvorio se u dugotrajan i iscrpljujući rat, a u paklu stravičnih sudara na bojištima u Europi i izvan nje poginuli su, ranjeni i nestali milijuni ljudi.</p>
--	---

Slika 3. Dvije pjesme (Pula, 1914.)

Odgovori na pitanja.

10.1. Kako se još zvala hrvatska 42. domobranska divizija?

	1
--	---

10.2. Koji je hrvatski vojskovođa prozvan Lavom sa Soče?

	1
--	---

10.3. Koji je hrvatski književnik mobiliziran kao vojnik na bojištu u Galiciji?

	1
--	---

10.4. Kako se zove zbirka novela koju je taj književnik napisao nadahnut sudbinom vojnika na Istočnom bojištu?

	1
--	---

11. U drugoj polovici 19. i na početku 20. stoljeća ljudi su u velikom broju napuštali sela i u potrazi za poslom i zaradom odlazili u gradove koji su rasli. Pojedini europski gradovi zadovoljavali su se manjim intervencijama u staroj jezgri (npr. Gornji grad u Zagrebu), orijentirajući se više prema širenju izvan stare jezgre i primjeni modernih urbanističkih rješenja na okolnom zemljištu (npr. Donji grad u Zagrebu).

Promotri plan grada Zagreba iz 1911. godine i odgovori na pitanja.

Slika 4. Nacrt (plan) grada Zagreba
(Povijest grada Zagreba, knj. 1, Zagreb, 2012., 400)

Zaokruži slovo ispred tri točne tvrdnje.

	3
--	---

- a) Zelena potkova u Donjem gradu u Zagrebu je projekt Milana Lenčića.
- b) Najizrazitiji primjer europske gradske aglomeracije u usponu bio je London.
- c) Na početku 20. stoljeća dvije trećine hrvatskog stanovništva živjelo je u gradovima.
- d) „Okomiti grad“ je karakteristična vizura većine europskih gradova.
- e) Priprema jela znatno je olakšana izumom štednjaka.

12. Od druge polovice 19. stoljeća nastajat će tzv. znanstvena politika, jer će države i njihove vlasti imati sve veći upliv u znanost i usmjeravati njezin razvoj. Znanost je utjecala i na svjetonazore te je često prezentirana kao oruđe modernizacije. Konačni znanstveni aparat i metodologiju dobila je i povijest.

12.1. Na temelju čega povjesničari kritički vrednuju i zaključuju o prošlosti te je nastoje prikazati onakvom kakva je doista bila?

	1
--	---

12.2. Kako se zove autor prve sinteze povijesti Hrvata pod nazivom *Povijest hrvatska*?

	1
--	---

12.3. Koja znanost se može nazivati „imperijalnom znanosti“ 19. stoljeća, a koja je također pronašla mjesto na sveučilištima u 19. stoljeću?

	1
--	---

13. Pažljivo promotri Slike 5. i 6. Danas su to austrijski i mađarski parlament.

Slika 5. Parlament u Beču (Wikipedia)

Slika 6. Parlament u Budimpešti (Wikipedia)

Odgovori na pitanja.

13.1. Kako se zvao parlament u Beču za vrijeme dualizma u Austro-Ugarskoj?

_____

	1
--	---

13.2. Iz koje dvije hrvatske povijesne pokrajine nije bilo zastupnika u Ugarskom saboru u drugoj polovici 19. i na početku 20. stoljeća?

_____ i _____

	2
--	---

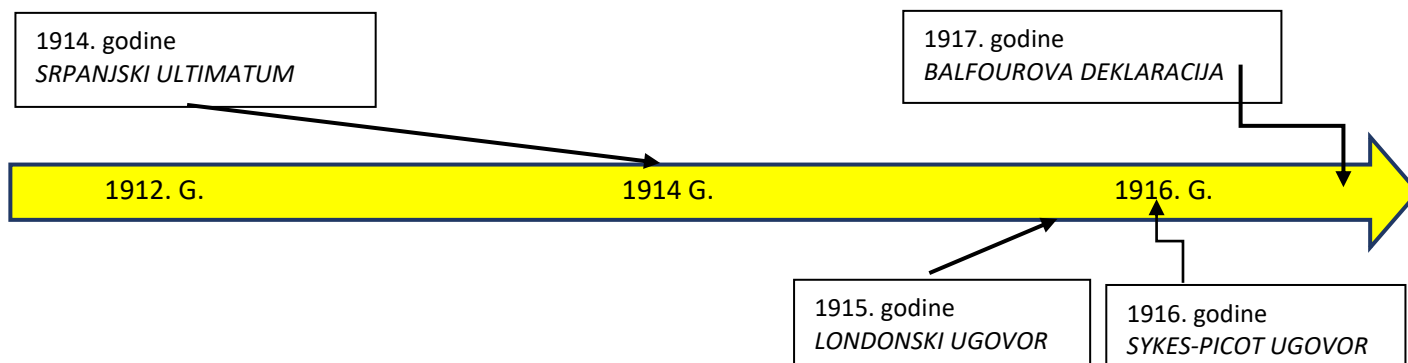
14. U drugoj polovici 19. i na početku 20. stoljeća došlo je do stvaranja vojno-političkih saveza u Europi.

	5
--	---

Popuni lentu vremena upisivanjem godine osnutka vojno-političkog saveza na crtu u tablici ispod koje su naveden naziv dotičnog saveza.

_____	_____	_____	_____	_____
(prvi Trocarski savez)	(Dvojni savez)	(Trojni savez)	(Srdačni savez)	(Anglo-ruski savez)

15. Uz pomoć podataka na lenti vremena odgovori na postavljena pitanja.

15. 1. Kojoj državi je upućen srpanjski ultimatum? _____

	1
--	---

15.2. S kojom državom je Antanta sklopila Londonski ugovor?

	1
--	---

15.3. Koje dvije države su potpisale Sykes-Picot ugovor? _____
i _____

	2
--	---

15.4. Koju je državu trebalo stvoriti prema Balfourovoj deklaraciji?

	1
--	---

16. Antun Radić pokrenuo je 1899. godine list *Dom*, a pet godina kasnije s bratom Stjepanom osnovao je Hrvatsku pučku seljačku stranku.

*Pučka je politika drugačija. Pučka politika ne traži, da narod u mnoštvu odlučuje o svem pa i o tom, čega ne može ni razumjeti, ni prosuditi. Pučka politika traži prije svega to, da narod ne bude varan i prevaren. A prva je i najveća prevara, kad se narodu kaže, da njegova volja odlučuje, a narod o tome nema ni pojma. (Radić, Antun, *Sabrana djela*, sv. IX, Zagreb, 1938, 15).*

Slika 7. *Dom*

16.1. Zašto su političari Hrvatske pučke seljačke stranke smatrali tadašnji izborni zakon glavnim problemom stranke?

	1
--	---

17. Društveni razvoj i obrazovanje utjecali su na razvoj znanosti od 18. stoljeća do početka 20. stoljeća.

Zaokruži prezimena koja se odnose na znanstvenike.

	5
--	---

RUTHERFORD

MAXWELL

BECQUEREL

FERNKORN

MONET

ØRSTED

KOCH

RUDE

18. Poveži kontinent ili regiju s brojem stanovnika u milijunima 1900. godine upisivanjem brojki iz desnog stupca na odgovarajuće mjesto u lijevom stupcu.

	6
--	---

A ____ Europa	1.) 118 milijuna
B ____ Afrika	2.) 436 milijuna
C ____ Azija	3.) 106 milijuna
D ____ Sjeverna Amerika	4.) 902 milijuna
E ____ Latinska Amerika	5.) 90 milijuna
F ____ Australija i Oceanija	6.) 75 milijun
	7.) 422 milijuna
	8.) 6 milijuna

19. Postupnim slabljenjem Osmanskoga Carstva u prvoj polovici 19. stoljeća otvoreno je istočno pitanje. Na kongresu europskih sila u Berlinu 1878. utvrđen je novi poredak u jugoistočnoj Europi. Pročitaj ulomak iz ugovora u Berlinu i pogledaj sliku.

Kneževina Rumunjska odstupa opet Njegovu Veličanstvu caru ruskomu onaj dio Besarabije, koji je po pariskom ugovoru od g. 1856. od Rusije ocijepljen a omeđašen je na zapadu strugom Pruta, a na jugu strugom rukava Kilije i ušćem Stari Stambul. (Srkulj, Stjepan, Izvori za povijest, sv. III, Zagreb 1913, 233-234).

Slika 8. Berlinski kongres 1878. godine

Odgovori na pitanja.

19.1. Tko je bio ruski car u to vrijeme? Kojom je reformom stekao nadimak „osloboditelj“?

	2
--	---

19.2. Koji je europski političar, prikazan na Slici 8., predsjedao kongresu europskih sila u Berlinu i imao glavnu riječ na njemu?

	1
--	---

20. U kontekstu preustroja Habsburške Monarhije na glavnom trgu u Zagrebu otkriven je 1866. spomenik banu Josipu Jelačiću na konju sa sabljom okrenutom prema sjeveru. Spomenik je uklonjen 1947. i vraćen 1990., ali ovaj put sa sabljom okrenutom prema jugu. Pogledaj fotografije i odgovori na pitanja.

Slika 9. Spomenik iz 1866. godine

Slika 10. Spomenik iz 1990. godine

20.1. Koji je događaj iz prošlosti bio važan za usmjeravanje spomenika prema sjeveru?

	1
--	---

20.2. Kako se zove dokument sklopljen dvije godine nakon otkrivanja spomenika?

	1
--	---

21. U vrijeme bana Ivana Mažuranića provedene su liberalne reforme koje su ubrzale put prema hrvatskom građanskom društvu. Pročitaj ulomak iz nastupnog govora „bana pučanina“ 1873. u Hrvatskom saboru.

Gospodo! Što se tiče koraka ovih, koji bi trebalo poduzeti u našoj zemlji, to je jako dobro nacrtao gospodin predsjednik. Nam treba reformah u sudstvu, nam treba reformah u nastavi i školstvu, nam treba reformah u administraciji, u zakonarstvu, u svakoj struci. (Mažuranić, Ivan, Izabrani politički spisi, Zagreb, 1999, 112).

Zaokruži točne odgovore o Mažuranićevim reformama.

- a) Ukinuto je kmetstvo i proglašen prijeki sud.
- b) Uvedena je odgovornost bana i vlade Saboru.
- c) Sudstvo je odvojeno od uprave.
- d) Donesen je patent o zemljišnom rasterećenju.
- e) Zajamčena je sloboda tiska i pravo javnog okupljanja.

	3
--	---

22. Na početku 20. stoljeća došlo je do novih usmjerenja u hrvatskoj politici. Pročitaj citat i odgovori na pitanja.

Hrvatski zastupnici uvjereni su, da se trajni sporazum između naroda hrvatskog i ugarskog može postići najprije strogim i točnim vršenjem prava hrvatskih, sadržanih u postojećoj hrvatsko-ugarskoj nagodbi, te promjenom odnošaja što spadaju u područje posala, koji su danas zajednički sa Ugarskom, kao i sa zapadnom polom Monarhije na način, da hrvatskomu narodu bude obezbjeđen samostalni politički, kulturni, financijski i opće gospodarstveni opstanak i napredak. (Cipek, Tihomir – Matković, Stjepan, Programatski dokumenti hrvatskih političkih stranaka i skupina 1842.-1914., Zagreb, 2006, 495).

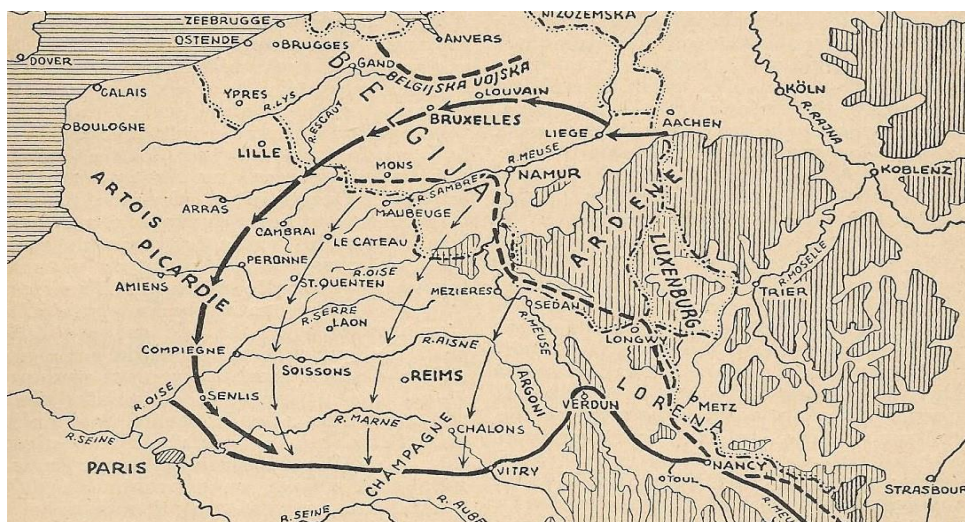
22.1. Kako se zove dokument iz kojeg je citiran ulomak?

1

22.2. Kako se zovu novine koje su prve promovirale novo političko usmjerenje?

1

23. Vojni planovi zaraćenih strana u Europi na početku rata 1914. bili su ofenzivni.

Prema: Wells, H. G., *Povijest svijeta*, Zagreb s.a., 661.

Promotri zemljovid i odgovori na pitanja.

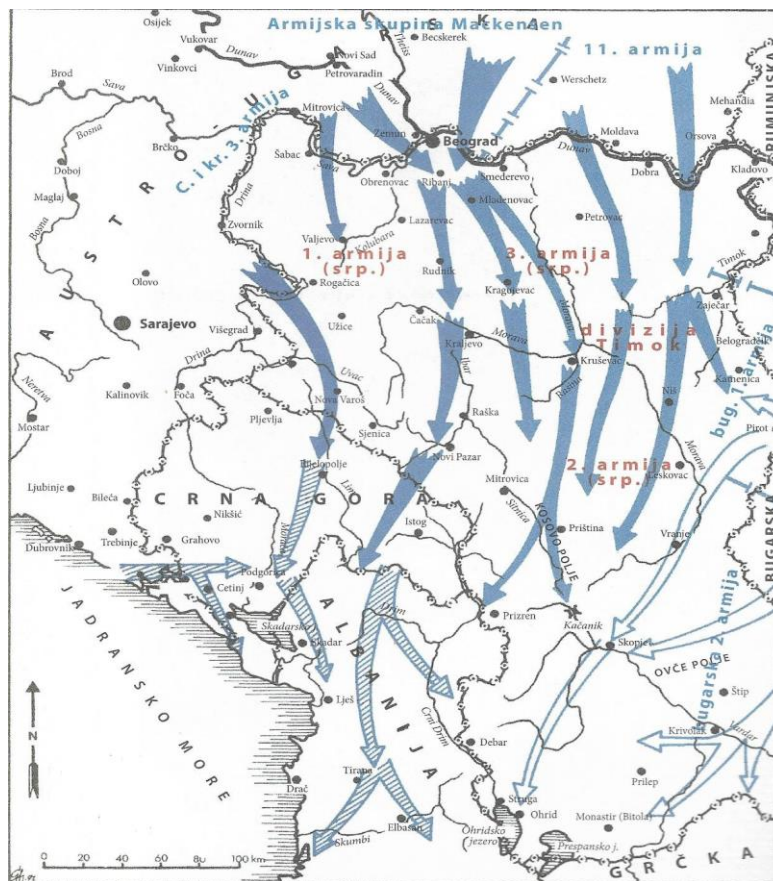
23.1. Kako se zvao njemački plan napada na Zapadnom bojištu.

1

23.2. Kako se zvao francuski plan napada na Zapadnom bojištu?

1

**24. Ratne operacije u Prvom svjetskom ratu vodile su se na nekoliko europskih bojišta.
Pogledaj zemljovid i odgovori na pitanja.**

Prema: Rauchensteiner, Manfred,
Prvi svjetski rat i kraj Habsburške Monarhije 1914-1918.,
Zagreb, 2019, 418-419.

24.1. Kada je došlo do razvoja situacije prikazane na zemljovidu? Zaokruži točan podatak.

Ljeto 1914.

Jesen 1914.

Jesen 1915.

	1
--	---

24.2. Koje je europsko bojište formirano kao posljedica razvoja situacije prikazane na zemljovidu?

	1
--	---

25. Osim što je žitelje hrvatskih zemalja odveo na udaljena bojišta, s kojih se mnogi nisu vratili, Prvi svjetski rat je utjecao na različite stavove o budućnosti hrvatskih zemalja. Pročitaj ulomak i odgovori na pitanje.

Potpisani narodni zastupnici u „Jugoslavenskom klubu“ udruženi, izjavljuju, da na temelju narodnoga načela i hrvatskoga državnoga prava zahtijevaju ujedinjenje svih zemalja u monarhiji, u kojima žive Slovenci, Hrvati i Srbi, u jedno samostalno, od svakoga gospodstva tuđih naroda slobodno i na demokratskoj podlozi osnovano državno tijelo, pod žezlom Habsburško-lorenske dinastije, te će se sa svom snagom zauzeti za ostvarenje ovoga zahtjeva svoga jednog te istog naroda. (Šišić, Ferdo, Dokumenti o postanku Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca 1914.-1918, Zagreb, 1920, 94).

Zaokruži točan odgovor.

Citirani dokument zove se:

- a) Zadarska rezolucija
- b) Niška deklaracija
- c) Svibanjska deklaracija
- d) Krfska deklaracija
- e) Zagrebačka rezolucija

	1
--	---